

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
И УМЕТНОСТИ

11000 Београд, Кнеза Михаила 35

Тел: 011. 2634-055 Факс: 011. 2027-283

ПРЕДСЕДНИШТВО

E-mail: presidency@sanu.ac.rs

Број акта: 42/10

Датум: 28.09.2012.

ПРЕДСЕДНИШТВО САНУ О ПОСЛЕДИЦАМА ЕКСПЛОАТАЦИЈЕ РУДЕ НИКЛА НА ТЕРИТОРИЈИ СРБИЈЕ

Иако смо били убеђени да је опасност која је Србији претила од отварања рудника никла у Мокрој Гори, Липовцу и Врњачкој бањи, отклоњена још пре седам година, она се ових дана поново надвила над нашом земљом. Наиме, намера да се рудници никла на поменутих локацијама ипак отворе поново је постала актуелна.

Подсећамо да је Министарство рударства и енергетике Владе Републике Србије, у новембру 2004. године, одобрило енглеској фирми Dinara Nickel d.o.o. да на територији Мокре Горе врши геолошка истраживања никла и пратећих метала, гвожђа и кобалта, с намером да ту касније отвори и рудник. Кад је та одлука, у јануару 2005. године, објављена, изазвала је велико узнемирење јавности. Делећи то узнемирење, и суочена са последицама такве одлуке по очување животне средине, Српска академија наука и уметности је закључила да се разговор о последицама отварања рудника никла мора пренети са терена политике на терен науке. Зато је академику Драгомиру Виторовићу, некадашњем професору Хемијског факултета, који је 1999. године направио стручну анализу последица НАТО-бомбардовања, поверила да сличну анализу направи и о последицама отварања рудника никла. У каснијој фази, том послу су се придружили и академици Зоран Максимовић, некадашњи, и Видојко Јовић, актуелни професор Рударско-геолошког факултета у Београду.

Та анализа је убедљиво показала да таква одлука „доноси далеко већу штету него корист, јер већ геолошка истраживања у предвиђеном обиму, а да се не помиње њихово подизање на полуиндустријски или индустријски ниво, озбиљно угрожавају флору и узнемиравају фауну“, да „нарушавају изглед подручја и деградирају основне природне вредности и ресурсе“, и да „експлоатација сличних, сиромашних руда, претвара зелене површине у Месечеве пејзаже“. Технички поступак при коме се никл испира сумпорном киселином прљав је и изузетно опасан. Опасан је и сам транспорт те киселине кроз Србију. Упозорено је на тенденцију у већини развијених земаља „да се 'прљаве' технологије пребацују недовољно развијеним земљама“. У тој анализи се даље каже: „Важно је исто тако истаћи да, на основу досадашњих истраживања, лежишта руда гвожђа, никла и кобалта на подручју Мокра Гора, у погледу положаја, дебљине слојева и концентрације метала нису перспективна. Наиме, морала би се одлагати огромна количина покривке да би се дошло до танких слојева сиромашне руде, а неко евентуално обогаћивање руде би било погубно за читав крај и његову околину.

Ваздухом, водом, саобраћајем, надалеко би се разносили разноврсни опасни загађивачи животне средине.“ Приликом разговора о овој анализи наглашено је да се „у земљама трећег света, под плаштом експлоатације руде, копају јаме за одлагање јаловине, у које се касније одлаже нуклеарни отпад“.

Једном речју, закључено је да би такав рудник био „еколошка бомба“, која би Златибор, Тару и Шарган претворила у пустиње без трага и знака живота, и која би Дрину, и све њене притоке, претворила у мртве реке.

Председништво САНУ је ову анализу прихватило, и надлежном Министарству проследило, као свој званичан документ и став. У исто време, САНУ је, при свом Одбору за заштиту човекове и животне средине, формирала и Акциони пододбор за заштиту Мокре Горе.

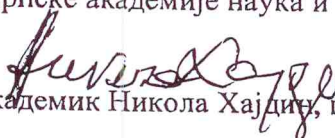
На основу свега тога, Министарство је повукло своју одлуку да предузећу *Dinara Nickel d.o.o.* дозволи истраживања у Мокрој Гори. Мокра Гора је била одбрањена, али је то предузеће своју пажњу усредредило на шумадијско село Липовац. Академија се, са истом аргументацијом, ангажовала и у одбрани Липовца. Међутим, кад је и Липовац одбрањен, уследио је покушај да се рудник никла отвори у другој држави, у Босни и Херцеговини, у Републици Српској, у селу Вардиште, које је од Мокре Горе, како мештани оба села кажу, „удаљено нула километара“. Тако се над Мокром Гором поново надвила иста претња. САНУ је тада, заједно са Одбором за обнову *Шарганске осмице*, с којим иначе сарађује још од 2001. године, у Јатарама организовала скуп, на коме су учествовали и представници Вишеграда, којима су предочене наше анализе. Захваљујући томе, то предузеће је морало да одустане и од истраживања у Вардишту.

Чинило се да је Акциони пододбор за заштиту Мокре Горе дефинитивно отклонио ову опасност од наших крајева. Међутим, ових дана је објављено да је Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања неким компанијама поново издало дозволе за истраживања наслага никла у Мокрој Гори, Липовцу и Врњачкој бањи, обећавајући им при том да ће им помоћи да у тај посао уђу „са што мање препрека“. Тако се Србија, упркос научним анализама и аргументима, и данас, 2012, нашла тамо где је била 2005. године. Аргументација, на којој је САНУ заснивала свој став, поново је драматично актуелизована.

САНУ се осећа обавезном да, позивајући се искључиво на научне аргументе, упозори на катастрофалне последице оваквих одлука, да надлежнима препоручи да овакве одлуке не доносе без консултације са научним институцијама, и да на све нас апелује да више мислимо на очување здраве природне средине него на неизвесни профит, који би је, извесно, за сва времена, претворио у беживотну пустињу.

Председништво
Српске академије наука и уметности

Академик Никола Хајдин, председник